

approach to understanding the essence of the subject of the treaty, but also to the natural inseparability of the water body with the land located on it.

In the article, the author found that the legislative modelling of the contract, which mediates modern relations of use of the water body, was preceded by scientific studies of the features of ownership and use of this natural resource in conjunction with the land on which it is located.

The author established the practical and doctrinal significance of using one contractual design for the lease of a water body and a land plot located under it. Such a legislative approach positively solves the problematic issues of the moment of acquisition of the right to lease a water object and the moment of transfer of the use object to the tenant, since the legislator connects these points with the time of state registration of the right to lease a land plot.

The doctrinal effect of the application of this treaty model is manifested in the possibility of defining this contract in the system of civil law contracts, and affects the scope of application of civil, land and water legislation to the lease relations of a water body.

In the publication, the author established that both natural resources - a land plot and a water object, together constitute the subject of a land lease agreement in conjunction with a water object located on it, formally correspond to the qualifying criteria of the thing as the subject of a hire (lease) agreement.

The author concludes that the name of the contract model, simultaneously with the time of occurrence of the right to lease a land plot and a water object located on it, and the mandatory inclusion of a water body passport in such an agreement, make it possible to conclude that in the lease agreement of a land plot in complex with the water object located on it, it is not necessary to indicate technical data (volume and area) of the water body, since they are presented in its passport.

Key words: object of contract, water object, land plot under water object, right of lease, cadastral number and passport of water object.

Сікора В.Є.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРІВ УЧАСНИКІВ ТОВАРИСТВ З ОБМЕЖЕНОЮ ТА ДОДАТКОВОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

УДК 347.192/347.66

Постановка проблеми. Необхідність узгодження з європейськими нормативно-правовими актами реформування корпоративного законодавства України спричинило значні зміни, спрямовані на імплементацію закордонних нормативних положень у

частині корпоративного управління в підприємницьких юридичних особах. Удосконалення правового регулювання корпоративних відносин та корпоративного управління має створити сприятливі умови для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій на ринок капіталів, для підвищення довіри до вітчизняного бізнес-середовища через прозорі та гнучкі механізми ведення справ товариства та для впровадження інноваційних методів впливу на правову свідомість і правову культуру учасників корпоративних відносин. З ухваленням Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (далі – Закон) у законодавчий механізм запроваджено нові способи правового регулювання корпоративних відносин у сфері діяльності товариств з обмеженою відповідальністю. Метою внесення таких змін послугувала потреба в забезпеченні системи корпоративного управління, що має налагодити взаємодію учасників та органів управління, дотримуючись водночас міжнародних і національних принципів корпоративного управління для рівного та справедливого ставлення до всіх учасників товариства. Не є винятком питання про порядок і форми проведення загальних зборів учасників товариства з обмеженою відповідальністю, на яких, з одного боку, повною мірою має бути забезпечено реалізацію права на участь учасника в управлінні товариством та, з іншого боку, створено умови для ефективного ухвалення рішень загальними зборами учасників як вищим органом управління товариством.

Теоретичною базою дослідження слугували праці наступних вчених: Н.С. Бутрин, Л.В. Сішук, В.Г. Жорнокуй, В.А. Васильєва, Я.С. Марущак, О.І. Зозуляк, А.В. Мягкий, Н.А. Сліпенчук, Г.Ю. Смирнов, Ю.Ю. Попов та інші.

Метою статті є дослідження особливостей організації та проведення загальних зборів учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

Виклад основного матеріалу. В корпоративних правовідносинах право на управління виступає механізмом вирішення учасниками товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю організаційних питань здійснення господарської діяльності та формування структури управління, побудови взаємодії між учас-

никами такого товариства, а також його посадовими особами та працівниками. На думку А.В. Мягкого результатом управління учасниками товариства є затвердження його локальних документів та прийняття рішень з приводу діяльності товариства та здійснення контролю за їх виконанням [1, с.16].

В контексті даного дослідження слід розглянути позицію Н.С. Бутрин, яка до форм реалізації права на управління товариством відносить: право на обрання керівних органів управління товариством, безпосередню участь в управлінні на загальних зборах товариства, можливість бути обраним в органи управління [2, с.77]. У свою чергу, В.Г. Жорнокуй пов'язує право участі в управлінні товариством з участю у загальних зборах учасників, можливістю обиратись до складу інших органів товариства, а також з участю у діяльності відповідних органів. Виходячи з вказаного, правомочності з управління товариством так чи інакше зводяться до процедури підготовки і проведення загальних зборів його учасників [3, с.219].

Більш широкий перелік правомочностей, які виникають з права управління товариством, виокремлює Я.С. Марушак. До їх змісту науковець відносить права на: участь у загальних зборах особисто або через представника; ініціювання скликання позачергових загальних зборів; самостійне скликання загальних зборів за умови не скликання останніх компетентним органом протягом визначеного законом строку; повідомлення про час і місце проведення зборів та порядок денний у строки та порядку, встановлені законом; внесення пропозицій з питань порядку денного протягом встановленого строку; голосування; обрання у певні органи управління та контролю; контроль за діяльністю відповідних органів; виявлення ймовірних фактів порушення прав та інтересів товариства та його учасників; внесення пропозицій з приводу покращення роботи товариства та/або усунення виявлених недоліків у діяльності його органів та посадових осіб [4, с.189–190]. Проте погоджуємось з думкою М.О. Суханова, який відзначає недоцільність віднесення певних прав з вищезазначеного переліку до змісту управління товариством [5, с.44] з огляду на те, що вони не є універсальними, а можливість їх реалізації

залежить від певних умов [6, с. 480]. В даному випадку мова йде про ініціювання скликання позачергових загальних зборів та внесення пропозиції стосовно формування питань порядку денного, оскільки реалізувати вказані дії можуть виключно учасник/учасники, які в сукупності володіють 10 або більше відсотками статутного капіталу товариства, що впливає з частини 1 статті 31, частини 7 статті 32 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7].

Таким чином, участь у загальних зборах є центральним механізмом реалізації учасниками права на управління товариством та єдиним способом впливу останніх на функціонування товариства загалом [8, с.16; 9, с.343]. Саме тому організація та проведення загальних зборів є стратегічно важливими життєвими циклами товариства, які визначають напрями діяльності останнього, що у свою чергу прямо впливає на дивіденди учасників такого товариства.

Аналіз судової практики Верховного суду з корпоративних спорів показує, що права учасника товариства доволі часто порушуються через недотримання правових норм про скликання і проведення загальних зборів, внаслідок чого він не взяв участь у загальних зборах або ж не встиг підготуватися до розгляду питань порядку денного тощо [10].

Загальні збори учасників передбачають спільну присутність учасників товариства в одному місці для обговорення питань порядку денного або можуть проводитися у режимі відеоконференції, що дозволяє бачити та чути всіх учасників загальних зборів учасників одночасно (ч. 3 ст. 33 Закон «Про товариства»). Право участі у загальних зборах учасників дає можливість учаснику (або його представнику) брати участь у зборах. Слід зауважити, що на законодавчому рівні відсутні певні принципово важливі на практиці нюанси з приводу представництва учасника у контексті права на участь у загальних зборах. По-перше, невирішеним залишається питання щодо строку, на який учасник може призначити свого представника для участі у загальних зборах – постійно чи на певний строк (участь у загальних зборах на конкретну дату чи на календарний період). По-друге, доцільно визначити, чи має

право учасник повідомити про призначення, заміну або відкликання свого представника шляхом використання засобів електронного зв'язку. По-третє, виникають питання щодо можливості участі декількох представників, а також особистої участі самого учасника у загальних зборах замість представника – у випадку надання довіреності на право участі останньому.

Реалізація учасником права на участь у загальних зборах залежить від обізнаності останнього про час та місце їх проведення. Саме тому важливо при повідомленні учасників про загальні збори дотримуватись вимог про строк, порядок повідомлення та відомості, які повинні міститись в останньому. Згідно з статтею 32 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» учасники повинні бути повідомлені щодо вказаних аспектів проведення загальних зборів за 30 днів визначеним статутом товариства способом або ж шляхом поштового відправлення кожному учаснику з описом вкладення. Відправлення з описом вкладення є нововведенням профільного Закону з метою усунення зловживань зі сторони виконавчого органу. Так, до моменту прийняття відповідного Закону належним повідомленням вважався факт поштового відправлення, вміст якого міг не відповідати законодавчо встановленим вимогам. За таких умов досить складно обґрунтувати свою позицію у суді. Вказаний крок законодавця є доволі важливим у контексті забезпечення захисту прав учасників товариства [9, с.345].

Слід звернути увагу, що вказаним вище чином усунуто і можливі зловживання зі сторони учасників. Так, має значення факт надіслання відповідного поштового відправлення, а не отримання [6, с.480–481].

Як вже зазначалось, у статуті учасники можуть передбачити інші способи повідомлення про проведення загальних зборів. Зважаючи на швидкий розвиток інформаційних технологій на практиці у статуті часто встановлюють можливість електронного повідомлення про проведення загальних зборів шляхом застосування електронних пошт та будь-яких інших месенджерів [11, с.37]. При цьому, рекомендуємо здійснювати відправку відповідного повідомлення на електронні адреси учасників, зафіксовані у

статуті, у формі документа, підписаного електронним цифровим підписом [6, с.481].

Ключовим елементом участі у проведенні загальних зборів, який одночасно є правомочністю, що включається до змісту права участі в управлінні товариством, є право голосу [12, с.68]. Саме останнє надає учаснику товариства можливість брати участь в прийнятті рішень, впливаючи таким чином на формування волевиявлення товариства загалом [13, с.94].

У контексті дослідження права учасника голосувати на загальних зборах слід зауважити, що згідно з частиною 3 статті 29 Закону кожен учасник має кількість голосів, які пропорційні його частці у статутному капіталі, якщо інше не передбачено статутом. Законодавець таким чином запроваджує доволі гнучкий механізм управління товариством, оскільки учасники у статуті можуть вирішити, хто з них безпосередньо здійснює управління, а хто зацікавлений виключно в отриманні дивідендів у відповідності до свого внеску. Тобто, навіть у випадку наявності в учасників рівних часток у статуті може передбачатись інший розподіл голосів. Однак при цьому слід підтримати позицію більшості науковців, які відзначають, що вказане допускається тільки щодо визначеного кола питань, які теж повинні фіксуватись у статуті у вигляді вичерпного переліку [14].

Незважаючи на те, що на даний момент на законодавчому рівні відсутнє поняттям «кворум», на практиці існують механізми блокування прийняття рішень загальними зборами учасників. Яскравий приклад, рішення загальних зборів учасників, які ухвалюються більшістю голосів усіх учасників товариства, - за таких умов учасник товариства, який має 50%, як і до моменту прийняття спеціального Закону, може заблокувати прийняття будь-якого рішення. Іншим прикладом блокування рішення взагалі будь-яким учасником у разі необхідності одностайності [15]. Слід також звернути увагу, що зміст норми «у голосуванні можуть брати участь всі учасники товариства, які мають право голосу з відповідних питань», спонукає кожного разу визначати під час ухвалення рішення з певного питання, чи може особа голосу-

вати, чи позбавлена відповідного права в силу Закону чи статуту, що додатково допускає можливі зловживання учасників.

У розрізі дослідження особливостей організації та проведення загальних зборів учасників, слід окремо виділити нюанси реалізації управління товариством єдиним учасником. В даному випадку формування волі товариства відбувається не на основі принципу більшості голосів учасників, а шляхом вираження волі єдиного учасника, яка виражатиме волю самого товариства [16, с. 116–117].

Висновки. Право участі в управлінні товариством є одним з основних корпоративних прав учасника, а сама участь у загальних зборах є центральним механізмом реалізації учасниками права на управління товариством та єдиним способом впливу останніх на функціонування товариства загалом. Оскільки організація та проведення загальних зборів впливають на законність прийнятих рішень загалом і захист прав та законних інтересів учасників, дані питання є особливо актуальними на практиці, що підтверджується численною судовою практикою, яка містить оскарження рішень загальних зборів з відповідних підстав. Саме тому попри закріплення спеціальним Законом можливості застосування ефективних механізмів стосовно порядку проведення загальних зборів учасників й ухвалення ними рішень, хоча й передбачають можливість застосування ефективних механізмів, проте як показує практика потребують удосконалення та визначення певних принципово важливих моментів у Законі та статуті відповідного товариства.

1. *Мякий А.В. Корпоративне управління за законодавством України: дис...к.ю.н. спец.: 12.00.04. Київ: НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф.Г. Бурчака, 2017. 229 с.*
2. *Бутрин Н.С. Правочин як підстава виникнення та припинення корпоративних прав: дис ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2014. 207 с.*
3. *Жорнокуй В.Г. Правова природа права участі в управлінні господарським товариством. Право і Безпека. 2011. № 5. С. 216–220.*
4. *Маруцак Я.С. Корпоративні права та обов'язки за законодавством України та Європейського Союзу: дис. ...к.ю.н. за спец. 12.00.03. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2018. 214 с.*

5. Суханов М.О. *Право на участь в управлінні товариством з обмеженою відповідальністю*. Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». Випуск 1, 2020. С. 43–46.
6. *Корпоративне право: підручник* / Ю.О. Гладьо, В.М. Мартин, Ю.Я. Самагальська та ін.; за заг. ред. проф. О.С. Яворської. Дрогобич: Коло, 2020. 650 с.
7. *Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 р. № 2275–VIII*. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 13. С. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>.
8. Кравченко С.С. *Право участі в управлінні господарським товариством*. Адвокат. 2009. № 10. С. 16–20.
9. Награ Д.О. *Визнання рішень загальних зборів товариств недійсними: проблемні питання*. Журнал східноєвропейського права. 2019. № 70. С. 342–348.
10. *Огляд судової практики Верховного суду з корпоративних спорів* URL: <https://www.pard.ua/uk/news/4878-ohlyad-sudovoyi-praktyky-verkhovnoho-sudu-z/>.
11. Пилипко Ю. *Порядок повідомлення учасників товариства про проведення загальних зборів*. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 11. С. 33–38.
12. Шлыкова Т.А. *Права участников общества с ограниченной ответственностью: юридическая природа, понятие, виды: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03*. Москва: РГБ, 2005. 169 с.
13. *Корпоративне право Польщі та України монографія* / Васильєва В.А., Гербет Анджей, Ковалишин О.Р. [та ін.] ; за ред. проф. В.А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. 377 с.
14. Шуляківська М., Яновський О. *Загальні збори та Наглядова рада – що змінилось в управлінні ТОВ?* 10.10.2018 р. URL: <https://zkg.ua/zahalni-zbory-ta-nahlyadova-rada-scho-zminylos-v-upravlinni-tov/>.
15. Бринцев О. *Вирішення корпоративних спорів згідно з новим Законом «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю»*. Мала енциклопедія нотаріуса. 2018. № 4. URL: <https://hr.arbitr.gov.ua/sud5023/pres-centr/publications/606592>.
16. Смирнова Я.А. *Злоупотребления корпоративными правами участниками хозяйственных обществ: дисс. ...к.ю.н. спец.: 12.00.03*. Москва, 2019. 246 с.

Сікора В.Є. Особливості організації та проведення загальних зборів учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю

У статті встановлено актуальний стан правового регулювання корпоративних правовідносин у контексті організації та проведення загальних зборів учасників товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Досліджено правову природу та зміст права на участь в управлінні товариством з обмеженою/додатковою відповідальністю через призму порівняльно-правового аналізу праць сучасних науковців. На підставі вищезазначеного встановлено взаємозв'язок широкого розуміння поняття управління товариством та його складових, у тому числі, пов'язаних з функціонуванням загальних зборів учасників.

Встановлено, що загальні збори учасників товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю відіграють найважливішу роль в управлінні товариством. З'ясовано сутність права участі у загальних зборах учасників товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю та визначено його зміст. Акцентовується увага на безпосередній залежності права фактичної участі учасника товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю у загальних зборах від обізнаності останнього про час та місце їх проведення.

Проаналізовано особливості організації та проведення загальних зборів учасників товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю. Визначено процедуру формування порядку денного загальних зборів учасників товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю. Охарактеризовано процедуру повідомлення про скликання та місце проведення загальних зборів.

Визначено особливості проведення загальних зборів учасників товариством, що має одного учасника.

На основі проведеного дослідження зроблено висновки про загальну ефективність механізмів, передбачених чинним законодавством, які встановлюють порядок організації та проведення загальних зборів учасників товариства з обмеженою/додатковою відповідальністю. При цьому, звертається увага на необхідності доопрацювання певних положень спеціального Закону з урахуванням потреб та проблем, які виникають на практиці, та з метою закріплення відповідних напрацювань на законодавчому та локальному рівнях (у статуті товариства).

Ключові слова: товариство з обмеженою/додатковою відповідальністю; управління товариством, загальні збори учасників; скликання/проведення загальних зборів.

Sikora V.Ye. Features of the organization and holding of the general meeting of participants of limited and additional liability companies

The article establishes the current state of legal regulation of corporate relations in the context of the organization and holding of the general meeting of participants of limited and additional liability companies. The legal nature and content of the right to participate in the management of a limited/additional liability company through the prism of comparative legal analysis of the works of modern scientists are studied. Based on the above, it is installed the relationship of a broad understanding of the

concept of company management and its components, including those related to the functioning of the general meeting of participants.

It is established that the general meeting of participants of a limited/additional liability company plays the most important role in the management of the company. The essence of the right to participate in the general meeting of participants of a limited/additional liability company is clarified and its content is determined. Emphasis is placed on the direct dependence of the right of actual participation of a participant of a limited/additional liability company in the general meeting on the latter's awareness of the time and place of their holding.

The peculiarities of the organization and holding of the general meeting of the participants of the limited/additional liability company are analyzed. The procedure for forming the agenda of the general meeting of participants of a limited/additional liability company is determined. The procedure for notifying the convening and venue of the general meeting is described.

The peculiarities of holding a general meeting of participants by a company with one participant are determined.

Based on the study, conclusions were made about the overall effectiveness of the mechanisms provided by current legislation, which establish the procedure for organizing and conducting the general meeting of participants of a limited/additional liability company. At the same time, attention is paid to the need to finalize certain provisions of the special Law, taking into account the needs and problems that arise in practice, and in order to consolidate the relevant developments at the legislative and local levels (in the company's charter).

Key words: limited/additional liability company; management of the company, general meeting of participants; convening/holding a general meeting.

Шиманська Н.С.

ПОНЯТТЯ ТА ПРАВОВА ПРИРОДА ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ДОГОВОРУ

УДК 347.4

Постановка проблеми: договір, будучи одним із регуляторів суспільних відносин, повинен виконуватись у відповідності зі всіма його елементами, які у сукупності формують його зміст (предмет, строк, способи, місце, сторони і т.п.). Ефективність договірного регулювання залежить від добросовісності поведінки сторін договору, зокрема на стадії його виконання. У зв'язку із наведеним стадія виконання договору повинна відбуватись з дотриманням певних принципів – основоположних ідей, які власне і визначають зміст договірного регулювання відносин між сто-